

Podborský, Vladimír

[**Novotný, Bohuslav. Šarovce**]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1980, vol. 29, iss. E25, pp. 304-305

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108938>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Recenzovanou prací uzavírá ruský psaný souhrn, dvoudílný soupis literatury a seznam zkratk. Brožovaná knížka je menšího formátu, ale má značný rozsah (176 stran včetně tiráže) a hutný obsah. Do textu je zalomeno 53 převážně kresebných ilustrací, které jsou dobré úrovně; přesto by jim prospělo reprodukování ve větších rozměrech a v jednotných měřítcích zobrazení památek hmotné kultury.

Celkově můžeme Cyhylikovu práci oprávněně hodnotit jako významnou syntetickou monografii, která čtenáře obsírně zavede do současného stavu bádání o lipické kultuře a zprostředkuje mu nezbytné znalosti značně bohatého náleзовého materiálu. Připomeňme ještě závěrem, že stručný výťah tohoto díla byl zveřejněn v kolektivní práci *Naselennja Prykarpattja i Volyni za doby rozkladu pervisnoobščinnoho ladu ta v davn'orus'kij čas*, vydané rovněž v ukrajinském jazyce a v ukrajinské metropoli Kijevě o rok později (1976).

R. M. Pernička

Bohuslav Novotný, Šarovec. Vydala Univerzita Komenského v Bratislavě pro Filozofickou fakultu UK v Bratislavě, 1976, 197 str. včetně 24 textových a 21 fotografických tabulek v příloze.

Profesor Univerzity Komenského v Bratislavě Bohuslav Novotný se ve své knize vrací k pramenné publikaci a historickému zhodnocení většího záchranného archeologického výzkumu na katastru jihoslovenské obce Šarovec (okr. Levice), v poloze Makóczadomb (Šarovec III); výzkum zde provádělo v letech 1953–1955 Výskumné stredisko AÚ SAV pre dolné Pohronie. Šarovec leží v úrodné dolnohronske oblasti s mimořádnou kumulací dokladů pravěkého osídlení. Důkazem toho je i nízké oválné návrší (cca 160 × 40 m), převýšené o 3–4 m nad okolí (jde vlastně o zbytek původního břehu řeky Hron), zvané Makóczadomb (slovensky též Makovec), osídlené díky přirozené ochraně před záplavami v přetržitém sledu v neolitu, eneolitu, době bronzové, laténské, stěhování národů a v novověku. Šlo tudíž o výzkum polykulturní lokality (celkem 46 jam, 3 sídelní objekty, 8 obilnic a 25 hrobů) a této skutečnosti je podřízena i celková stavba závěrečné publikace. Autor po vstupní pasáži podává nejprve obsáhlou informaci o poloze zkoumaného naleziště, přičemž zmiňuje i ostatní lokality na katastru Šarovec; poté v nejtivější části knihy (str. 20–105) probírá problémy pravěkého vývoje jižního Slovenska v těch jeho fázích, k nimž výzkum v Šarovecích III přispěl novým poznáním, či otevřením nových otázek. Závěr knihy tvoří náleзовé zprávy a popisy archeologického materiálu z jednotlivých sezón, doplněné 24 kresebnými tabulkami v textu, seznam použité literatury, resumé, texty k vyobrazenému materiálu a fotografické přílohy. Text knihy je vytištěn v němčině (připojeno je dosti obsáhlé slovenské resumé) a tato skutečnost jistě otevře cestu Novotného monografii širšímu odbornému fóru v zahraničí.

Prvé obsažné zastavení v recenzované práci platí střednímu neolitu, spec. předlengyelskému vývoji jihozápadního Slovenska. Na bázi železovského typu tu náhle vzniká nový kulturní projev s malovanou keramikou; objasnit do všech důsledků mechanismus vzniku tohoto nového celku se zatím nepodařilo (autor zřejmě neakceptuje beze zbytku závěry nitranských kolegů). V úvahu přicházejí vlivy kultury Vinča, zvl. cestou skupiny Sopot-Bicske. B. Novotný se nad touto problematikou zamýšlí pod zorným úhlem obsahu jámy č. 18/1955 ze Šarovec III (snad kultovní jámy). Konstatuje, že nahromaděni nových kulturních prvků, souvisejících s lengyelským okruhem, se objevuje v poslední fázi železovského typu LnK na širším prostranství jihozápadního Slovenska a severního Zadunají a nedá se vysvětlit jednoduše vnitřní proměnou místního podloží; rozhodující tu byly jižní a jihovýchodní vlivy, jejichž konkretizace zůstává úkolem budoucího bádání. Je-li možno hledat určité souvislosti mezi slovenskou a moravskou malovanou keramikou, pak je třeba zdůraznit, že v případě MMK je nutno daleko jednoznačněji nežli na Slovensku uvažovat o přísunu nových skupin lidu z jihu a jihozápadu; přesvědčivých dokladů autochtonního vývoje MMK z místní LnK není ani na Moravě, ani v Dolním Rákovsku.

Druhým důležitým tématem vývoje jihozápadního Slovenska je doba kanelované kultury (KK). V poloze Šarovec III bylo zjištěno 6 objektů s KK, z toho 3 chaty (malé stupňovitě členěné, zahloubené příbytky s dvojspádovou střechou); v jámě č. 20/1955 se našel kostrový pohřeb ve skrčené poloze. Časově šlo ve všech případech, podobně jako v soudobé osadě Šarovec I, o klasičku fázi KK. Sem patří i 3 kostrové

hroby, nalezené nehluboko v kulturní vrstvě. Sídlištní i pohřební poměry lidu s KK v Šarovecích III veelku odpovídají poměrům tohoto lidu na Slovensku obecně.

Pomineme-li některé jednotlivosti získala poloha Makóezadomb na významu opět teprve v mladé a pozdní době bronzové. Z této epochy pochází nejméně 7 kulturních jam s bohatým keramickým obsahem. V něm se projevuje kontakt středodunajských popelnicových polí s kulturou slezskou, jmenovitě kultury velaticko-podolské s památkami slezského stupně lužických popelnicových polí. Jemnějšího datování materiál není schopem.

Také v pozdní době laténské nesla lokalita osídlení, byť menšího rozsahu. Tím sídlištní význam návrší Makóezadomb v pravěku končí, neboť v době stěhování národů tu vzniklo pouze pohřebiště jezdecko-nomádské skupiny konce 4. a 5. stol. př. n. l.: bylo tu odkryto 16 hrobů s výbavou a další hroby bez milodarů (celkem nejméně 21 hrobů), aniž tu byly zjištěny stopy osídlení, což je pro tuto dobu příznačné. Hroby byly většinou vyloupeny, jinak však nesly typické znaky hunského období stěhování národů (déformace lebek, pohřby jezdce s koněm, charakteristická keramika a další kovové, kostěné, skleněné aj. milodary). Analýze vedoucích typů materiální kultury této doby věnuje autor se zaslouženou znalostí značně velký prostor. Protože pak jde o první kompletně prozkoumané pohřebiště z doby hunské okupace (v polovině 5. stol. tvořilo dolní Pohroní pravděpodobně součást hunské „říše“) a protože nálezy z hrobů jsou významné a archeologicky přitažlivé, činí tak právem.

Lokalita Šarovec III byla posléze využita někdy ve středověku (8 obilnic) a v novověku, kdy snad sloužila jako popravistiště (3 kostry — zbytky těl pohozených do jámy a 4 kúlové jamky v nejbližším okolí — snad doklad konstrukce šibenice).

Největší význam monografie B. Novotného „Šarovec“ spatřujeme ve zpřístupnění významného pramenného materiálu ze staršího odborně vedeného výzkumu široké veřejnosti. Při tom nelze pominout analytickou hodnotu knihy a autorovu schopnost začlenit nové poznatky do širokého toku pravěkého vývoje, což povyšuje archeologickou publikaci na úroveň práce vpravdě historické. Dokonalá orientace v mnohobstranné problematice pravěku a rané doby dějinné je v tomto případě samozřejmá a znalost odborné literatury pochopitelná, zvláště jde-li o badatele tak zasloužilého, jakým profesor B. Novotný nepochybně je. Lze jen litovat slabší polygrafické úrovně knihy.

Vladimír Podborský

Sbornik AN SSSR - Institut archeologii: Kratkije soobščeniija, vyp. 152. (Voprosy teorii i metodologii archeologičeskoj nauki.) Moskva, Nauka, 1978. 112 stran.

V souvislosti s nepřetržitým přílivem nových archeologických pramenů je třeba neustále zdokonalovat metodiku jejich studia a zpracování, zvláště ve spojitosti s náročnými úkoly jejich historicko-sociologické a historicko-kulturní interpretace. Proto v posledních 5—7 letech neustále narůstá počet studií, zaměřených na obsah, strukturu a postupy vypracování obecné archeologické teorie, vyjasnění základních archeologických pojmů jako např. „archeologická kultura“, „typ“, „kulturní vrstva“ aj., otázky obecné archeologické terminologie a pojmosloví, formalizace archeologických studií a zpracování výsledků aplikací současných přírodovědných, technických a matematických metod.

Předložený sborník je věnován převážně některým aktuálním, avšak dosud ještě málo prozkoumaným problémům z teorie a metodiky archeologie. Jeho obsah je rozdělen do tří částí — teoretické, metodické a informační.

Teoretickou část tvoří celkem sedm prací. Úvodní studie akademika B. A. Rybakova (Istorizm archeologii) se zabývá z hlediska marxisticko-leninské filozofie teoretickými a metodologickými aspekty problému obsahu a definice pojmu „archeologie“. Následující stať Ju. N. Zacharuka (Spornyje voprosy objekta i predmeta archeologii) bezprostředně na tuto problematiku navazuje. A. N. Rogáčev definuje předmět a metodiku prehistorické archeologie a Ju. N. Zacharuk svou stať „Archeologija ili pervobytnaja archeologija“ uvádí vlastně kritický koreferát k jeho názorům. Moderním systémovým přístupem, který lze úspěšně aplikovat na konkrétní archeologický materiál, se zabývají stať V. M. Massona (Sistemnyj podchod i issledovanije paleoekonomičeskich struktur) a S. A. Semenova (Sistemnyj podchod i „analitičeskaja archeologija“ D. Klarka). Článek V. M. Massona a V. S. Bočkareva (K charakteristike teoretičeskich